

Tulajdonjog, szellemi termék és állami monopólium

I. Bevezetés

Az ókorban ugyan már ismerték a szellemi alkotás, az alkotó ember kiemelkedő teljesítményeinek fogalmát, és bizonyos erkölcsi védettséget is joggal vindikálhattak maguknak a szerzők. A jogrendszer ekkor még azonban nem tekintette igazán releváns jogi tárgynak a szellemi produktumot, azaz a jogi védettségnek csak a csírái diagnosztizálhatók. A dolgok felosztásánál ugyan már hamar megjelenik a testetlen dolog fogalma is, de a jogilag releváns, védett jogi tárgyak köre igen szűk: kezdetben, csak az ősi személyes szorgalmak tartoztak ide. Később a jogok, jogosítványok ugyan jogi védelmet nyernek, de a szellemi alkotás feletti tulajdonjog nem manifesztálódik. A jogi védelem felé való „tapogatózás” fedezhető fel az egyesüléssel való tulajdonszerzés egyes (kazuisztikus) eseteinél, ahol a festő vagy a kódexmásoló értékes tevékenysége (ha idegen anyagon dolgozott) védelemben részesült. Az ókori jogrendszerek nem jutottak tovább ezen a szinten, annak ellenére, hogy például éppen az értékes könyvek közkedvelt és hasznot hozó árucikké váltak. Talán érdemes egy rövid kitékintést tenni a középkori – reneszánsz kori fejlődés irányába: tanulságos a szerzői jog és az iparjogvédelem első formáinak áttekintése. Főleg azért tanulságos, mert kiviláglik, hogy nem a tulajdonjog, nem a magánjog oldaláról közelítettek a jogvédelem problémájához, hanem állami (állam/uralkodó által kiadott) monopóliumok, kizárólagossági jogosítványok révén próbáltak rendet teremteni a piacokon.

A szellemi termékek védelmének kialakulása aspektusából három korszak különíthető el, amelyek közül az elsőnek a titokban tartás, míg a második szakasznak az egyes privilégiumok és monopóliumok adása minősült.² Az utolsó korszaknak már a modern oltalmi struktúra kialakítása minősült, amelyet az adott ország tudatos szellemi termékekre vonatkozó törvényhozással valósított meg.³ Hazánkban különösen hosszú országgyűlési vita előzte meg az első magyar védjegy-törvény elfogadását.⁴

II. Privilégiumok és monopóliumok megjelenése

A nyomdagépek üzembe helyezésével megnyílt a lehetőség a szellemi termékek korlátlan terjesztésére, amellyel kapcsolatban megjelent a visszaélések lehetősége is.⁵ Ezzel párhuzamosan kialakultak a privilégiumok, monopóliumok, valamint a cenzúra.⁶ E privilégiumok kezdetben csupán a kiadókat részesítették védelemben, mivel a könyvek sokszorosításának költségeit ők biztosították.⁷ Eleinte az írók tiszteletpéldányok árusításával vagy a műben lévő dedikáció áruba bocsátásával igyekeztek megteremteni a szellemi munkájukért járó díjakat.⁸

---

¹ Szegedi Tudomány Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Római Jogi Tanszék

² PAPP 2015. 15. p

³ PAPP 2015. 15. p

⁴ KÓSA Zsigmond: A magyar védjegy-, mustra- és modell-oltalomról szóló törvények. Budapest. 1899. 9. p

⁵ JAKAB 2012. 31. p

⁶ JAKAB 2012. 32. p

⁷ LEGEZA Dénes: A plágium kérdéséhez: az utánnomástól az etikai eljárásig. In: Iparjogvédelmi és Szerzői jogi Szemle 10. 99. p

⁸ GULYÁS Pál: A könyvkiadás Magyarországon a XVI.-XVIII. században (1527-1773). Magyar Könyvszemle.

II.1. Monopóliumok

A görög monopólium („egyárusítás”) kifejezés elsősorban kizárólagos jogosultságot jelent egy meghatározott tevékenység végzésére. Emellett jelenti az állam vagy bármely termelő egyedárusítási jogosultságát egy adott termékkel összefüggésben, illetve jelentheti a tőkéscsoportok által létrehozott egyesülést is, amely a verseny korlátozása, az árak biztosítása és a minél magasabb profit megszerzése érdekében történik. Tehát összefoglalóan a monopólium nem más, mint kizárólagos jog valamely kereskedelmi vagy ipari tevékenység folytatására, és amennyiben állami monopóliumról beszélünk, abban az esetben e kizárólagos jogosultság az államot illeti meg. Vagyis a monopólium esetében egy eladó van a gazdasági piacon, hisz a monopólium korlátozza a kívülállók részére a piacra lépés lehetőségét, mivel annak vagy jogi, vagy természetes akadálya van.⁹ Tehát rendkívül sok esetben az adott privilégiumra vagy monopóliumra az állam tartott igényt, például az adott országban hatalmon lévő politikai rezsim próbálta ellenőrzése alá vonni a nyomtatott szövegeket, ábrákat, ugyanis hamar észrevették azok hatalomra való veszélyességét, a társadalom röpiratok révén történő befolyásolhatóságát.¹⁰ Azonban a nyomdák üzemeltetői is törekedtek az éppen hatalmon lévő vezetői gárda támogatását kérni legfőképp nyomtatási joguk oltalmának biztosítása végett a jogsértők ellen. Így e kettős érdek fennforgása vezetett a privilégiumok és monopóliumok kialakulásához.¹¹

Monopólium esetében a piacra történő bekerülés korlátja lehet jogi vagy természetes korlát. Az előbbi megnyilvánulhat állami engedélyek, szabadalmak, licencek formájában és természetes korlátnak minősül, amennyiben egy természeti erőforrás hasznosításának lehetősége egy szervezet kezében összpontosul, így a kívülálló részéről lehetetlen szinte a hozzáférés. Ilyen lehet például az olaj- vagy a gyémántiparban.¹² Mivel egyedül van a piacon a monopolista gyártó, ebből kifolyólag áralakító is lesz belőle, így az árak magasabbak lesznek monopólium esetében, mint a versenyárak, hisz nincs jelen más piaci szereplő, versenytárs, akinek alacsonyabb áraival versengeni kéne. A középkorban működő céhek előszeretettel alkalmaztak különféle ábrákat, megjelöléseket áruik eredetének jelölésére, vagyis már ekkor szerepeltek az áruforgalomban a későbbi védjegyekhez hasonló megjelölések, melyek mellett létrejöttek a privilégiumjelzések, amelyek fő feladata annak bizonyítása volt, hogy a gyártó előjogokkal rendelkezik valamely termék előállítására.¹³ Az is előfordult, hogy adott cég gazdaságos működése és termékgyártása annyira kimagasló volt a piacon, hogy az általa termelt áru kizárólagos gyártójává vált. Ezt a szabad versenyből kialakuló monopóliumot természetes monopóliumnak nevezzük; szemben a mesterséges, állam által kialakított monopóliummal.¹⁴ Így a monopolhelyzet rendkívül kedvező az ilyen helyzetben lévő vállalat számára és kedvezőtlen a fogyasztók és az egész gazdaság számára.¹⁵ Monopólium fennállásakor az állam tölti be azt a kontrollt, és az áralakítás korlátozását, amely a piaci verseny szerepe szokott lenni.¹⁶ Tehát a monopolista magányosan tevékenykedik a gazdasági piacon, emiatt a verseny és versenytársak hiányában nem érdeke, hogy a lehető legjobban teljesítsen a termékgyártásban.¹⁷

1944. II.-IV. füzet, 131. p

⁹ REKETTYE Gábor: Multidimenzionális árazás. Akadémiai Kiadó. Budapest. 2011. 51. p

¹⁰ JAKAB 2012. 32. p

¹¹ JAKAB 2012. 31. p

¹² REKETTYE 2011. 51. p

¹³ CSÉCSY 1994. 5. p

¹⁴ TATTAY 2007. 18. p

¹⁵ REKETTYE 2011. 52. p

¹⁶ REKETTYE 2011. 53. p

¹⁷ REKETTYE 2011. 53. p

II.2. Privilégiumok

A privilégium kiváltságot, kedvezményt, vagy akár valami alóli mentességet jelent, bizonyos előjogok biztosítását meghatározott területen. A privilégiumok is a mai védjegyek előzményei, véleményem szerint egyrészt azon tény alapján, hogy a privilégium bizonyos tipográfiai jelek, térképek, megjelölések használatát, illetve többszörözését is megtiltja a konkurenciának;¹⁸ ez által álláspontom szerint a védjegyoltalom egyik későbbi funkciójának előzményeit vélhetjük ebben felfedezni.

A szabadalmi szemlélettel már találkozunk a találmányi kizárólagossághoz kapcsolódó privilégiumlevelek¹⁹ vagy törvényi rendelkezések vizsgálata esetén.²⁰ Az oltalom ebben az időszakban privilégiumlevél képében nyilvánult meg.²¹ Ezek kiadása az uralkodó diszkrecionális jogköre volt.²² Tehát privilégiumot kizárólag az uralkodó adhatott ki, és az abban foglalt rendelkezések nem állhattak szemben az ország hatályban lévő törvényeivel, illetve az nem sérthette más személyek jogait.²³ A privilégium megszűnt, amennyiben azzal valaki visszaélt, vagy amennyiben azzal egyáltalán nem élt, vagy ha egy személyt felségsértés vagy hűtlenség miatt jogerősen elítéltek, akkor az elítélt életével és vagyonával együtt a privilégiumait is elvesztette, vagy akár a jogosult le is mondhatta az őt megillető privilégiumról, az uralkodó visszavonhatta, vagy akár egy későbbi törvény megszüntethette.²⁴ Tehát már itt is megmutatkozik, hogy speciális szabályozás szükséges az e területen felmerülő problémák rendezéséhez. A terjedelmes írásrendszerek összes jelformájának származása a képekben, ábrákban keresendő, a szimbolikus és stilizált realista kép lassan írásjellé, betűvé vált és ennek a technikának az alkalmazásával végtelen számban lehetett bármilyen szöveget sokszorosítani.²⁵ E szövegek és ábrák privilégiumok révén történő oltalma a jogéletből csupán a szellemi alkotásokkal kapcsolatos törvények megalkotásával kopott ki.²⁶

VIII. Henrik uralkodásától kezdve nagy számban jöttek létre olyan jellegű rendeletek, amelyek egy meghatározott mű kiadásához, nyomtatásához megköveteltek egyfajta speciális engedélyt (*special license*), amelynek az eredeti latin neve a *privilegium ad imprimendum solum* (kiváltság az egyedüli nyomtatásra), amelyből a mai privilégium szó származtatható.²⁷ A könyv tömegárúvá vált, ami azt eredményezte, hogy megjelent az igény a szellemi termékek védelmének szabályozására is, a visszaélések visszaszorítása, illetve megakadályozása érdekében.²⁸ Szintén jelentős érdek a szabályozás kialakítása során a közjó fokozása minél több szellemi termék létrehozásával, valamint fontos azok eljuttatása a fogyasztókhoz egyaránt, tehát ezekre tekintettel kell lennie a szabályozásnak és az uralkodónak egyaránt.²⁹

---

¹⁸ JAKAB 2012. 40. p

¹⁹ Az első kizárólagosságot biztosító privilégiumlevelet Bartolomeo Verde kapta 1332-ben, amelyet további velencei privilégiumok követtek, valamint e gyakorlatnak az összegzése volt az 1474-es velencei dekrétum, ami az első szabadalmi jogra irányuló normatív rendelkezés.

²⁰ PAPP László: Rendes bíróság–különbíróság A szabadalmi jogszolgáltatás megszervezésének elméleti kérdései a századfordulón. In: Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle 3. 2016. 142-152. p

²¹ PAPP 2016. 143 p

²² PAPP 2016. 144. p

²³ JAKAB 2012. 40. p

²⁴ JAKAB 2012. 40. p

²⁵ FUNKE 2005. 14. p

²⁶ JAKAB 2012. 32. p

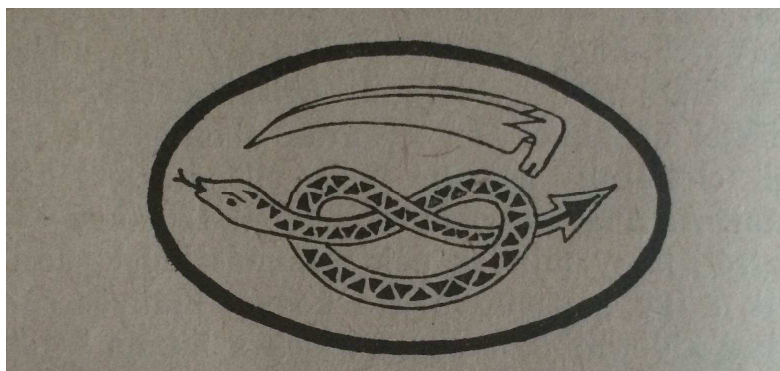
²⁷ JAKAB 2012. 40. p

²⁸ JAKAB 2012. 32. p

²⁹ GRAD–GYENGE Anikó: Búcsú a szellemi alkotások jogától?–A szerzői jog és az iparjogvédelmi oltalmi formák polgári jogi védelme a magyar magánjogban, [http://ptk2013.hu/szakcikkek/GRAD-GYENGE -aniko-bucsu-a-szellemi-alkotasok-jogától-a-szerzoi-jog-es-az-iparjogvedelmi-oltalmi-formak-polgari-jogi-vedelme-a-magyar](http://ptk2013.hu/szakcikkek/GRAD-GYENGE-aniko-bucsu-a-szellemi-alkotasok-jogától-a-szerzoi-jog-es-az-iparjogvedelmi-oltalmi-formak-polgari-jogi-vedelme-a-magyar)

Ezek a kiváltságok csupán néhány évre szóltak, vagy esetleg kivételesen az adott nyomdász élete végéig.³⁰ A szerzők, alkotók, feltalálók munkája, a mű megalkotására fordított ideje indokolja a kizárólagos jog megadását, hogy védelemben részesítsék az irodalmi, művészeti, vagy más szellemi termékeket a kalózkidadásokkal szemben; szokásjogi úton ezáltal is egyre inkább elismerve a szellemi tulajdon létét.³¹ Ez a védelem azonban kezdetben nem a szerzőt, hanem inkább a nyomdászt illette meg.

Ahhoz, hogy a szellemi alkotások jogának szabályozása produktív legyen, szem előtt kell tartani bizonyos alkotói és fogyasztói érdekeket, amelyek közül nagyon fontos a szellemi termékek alkotójának az ösztönzése, serkentése, arra, hogy minél több szellemi terméket hozzon létre.³² A céhszisztem kialakulásával fellendült az ábrák mindennemű használata, ugyanis minden céh saját céhjelet tüntetett fel az általa előállított termékeken, sőt bizonyos esetekben a hatóságok elrendelték, hogy egyes készítményeket, olyan megjelöléssel lássák el, amely alapján felismerhető, beazonosítható azok gyártója.³³ A Szentgothárdi Kaszagyár levélpapírja értelmében e vállalat védjegye, (amely egy kígyót és egy kaszát ábrázol) 1351-ből származik, és már ekkor alkalmazta védjegyként a vállalat ezt az ábrát, amely így hazánk első védjegyének tekinthető:

Szentgothárdi Kaszagyár jelképe³⁴

Ebben az időszakban a hatósági minőségi kontrollt biztosította továbbá az a legtöbb országban meghonosított rendelkezés, amely szerint a kard-, kasza- és fegyvergyárosok kötelesek az általuk készített árukat saját jelvényeikkel ellátni.³⁵ És mint a fenti képen is láthatjuk általában e fegyverkovácsok jelvényei egyszerű, klasszikus, letisztult ábrák voltak, de alkalmasnak bizonyultak arra, hogy megkülönböztessék a piacon szereplő árukat egymástól.³⁶ Tehát ezek alapján már ekkor gyakorlatilag védjegyként használták a különböző ábrákat az egyes céhek, céhmesterek és kereskedők. Így ebből kifolyólag a védjegyek előzményeinek minősülnek ezek a céhjelzések. Vagyis már a hűbéri társadalmakban is születtek olyan jogi eszközök, amelyek az áruforgalom résztvevőit korlátozták a szabad versenyben.³⁷ Ezek leginkább a fejedelmi vagy abszolút uralkodó által kiadott privilégiumok voltak, amelyek monopolhelyzetet hoztak létre jogosultjuk részére.³⁸ Az első privilégiumok Észak-Itália városaiban jelentek meg, és csak meghatározott időre biztosítottak egyfajta

---

maganjogban/1776 (2014-11-04)

³⁰ JAKAB 2012. 40. p

³¹ JAKAB 2012. 42. p

³² GRAD–GYENGE 2013.

³³ VIDA 1962. 13. p

³⁴ VIDA 1962. 14. p

³⁵ VIDA 1962. 13. p

³⁶ VIDA 1962. 14. p

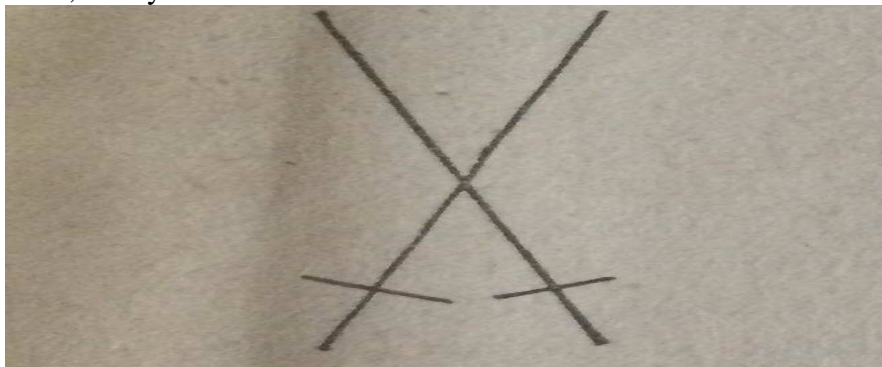
³⁷ LONTAI-FALUDI-GYERTYÁNFY-VÉKÁS 2011. 14. p

³⁸ LONTAI-FALUDI-GYERTYÁNFY-VÉKÁS 2011. i.m. 14. p

kizárólagosságot, míg a nyomtatási engedély határozatlan idejű volt.³⁹ Az adott királyi privilégiumot az eredeti latin nyelven kinyomtatták, majd a kiadandó könyvsorozat minden könyvpéldányának belső címlapjára illesztették, ezzel is igazolva a kiadó jogosultságát.⁴⁰

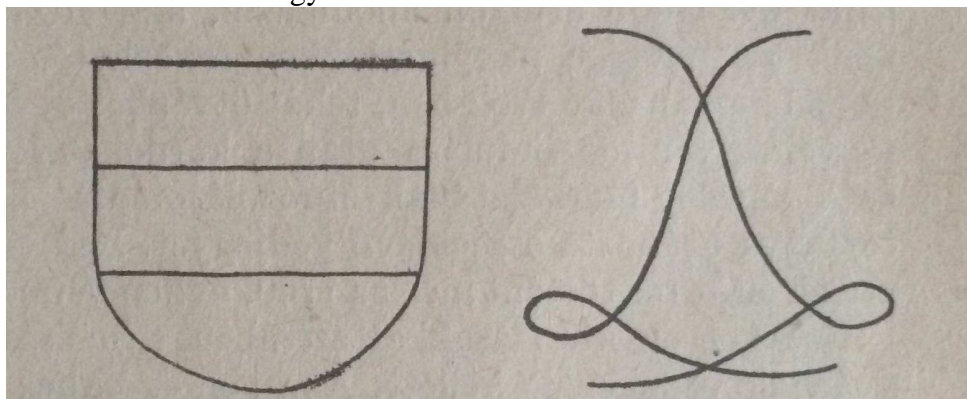
A modern szabadalmi jog legjelentősebb előzményeinek tekinthető a találmányok jogi oltalmát illetően az 1474. évi *Velencei dekrétum*, illetve az 1624-ben napvilágot látott *Statute of Monopolies*.⁴¹ Az utóbbit I. Jakab adta ki, és ebben már felbukkannak a hatályos szabadalmi jogban is jelen lévő fogalmi elemek, többek között az oltalom kizárólagossága, valamint időlegessége, ezen felül hasonlóak voltak az oltalmazhatóság feltételei is a hatályos jogunkban szereplő feltételekhez.⁴² E decretum értelmében kizárólagos védelem illeti meg a feltalálót a vízi építkezést, tengeri viharok elleni védekezést, vagy a lagúnák tisztítását szolgáló műszaki produktumaira vonatkozóan.⁴³

Számos árujelzőt alkalmaztak a piacokon, többek között 1631-től a Tokaji Aszú, 1636-tól a Cognac, 1680-tól a pezsgők kerültek megjelölésre az alkalmazott árujelzők által.⁴⁴ Szintén a XVIII. században épült, és kezdett el porcelánt gyártani az első porcelángyár Európában, amely Meissenben kezdte el először alkalmazni védjegyként a két egymást keresztező kardot, amely a Wettiner dinasztia családi címeréből kiszedett szimbólumrészlet:

Meisseni Porcelángyár védjegye⁴⁵

Ezt követően egyéb porcelángyárak is elkezdtek különböző jelképeket alkalmazni, amelyek közül az ábra bal oldalán szereplő bécsi és a jobb oldalon látható sèvres-i védjegyek voltak a leghíresebbek, és amelyek már nem hatósági ellenőrzés érdekében, hanem önkéntes alapon kerültek alkalmazásra a gyártó által:

Bécsi és a sèvres-i porcelángyár által használt megjelölések

³⁹ JAKAB 2012. 37. p

⁴⁰ JAKAB 2012. 39. p

⁴¹ LONTAI-FALUDI-GYERTYÁNFY-VÉKÁS 2011. i.m.14. p

⁴² LONTAI-FALUDI-GYERTYÁNFY-VÉKÁS 2011. i.m.15. p

⁴³ TATTAY 2007. 19. p

⁴⁴ TATTAY 2007. 20. p

⁴⁵ VIDA 1962. 15. p

Tehát a porcelángyárak kezdtek el elsőként a mai modern értelemben vett árujelzőket alkalmazni, amellyel létrehozták az akkori és a mostani gazdasági élet legjelentősebb reklámeszközét.⁴⁶ A gazdasági piacokon szereplő legelső védjegyek sikerét tanúsítja, hogy viszonylag hamar elkezdtek a versenytársak utánozni és alkalmazni is ezeket a megjelöléseket saját rosszabb minőségű termékeiken, mivel rájöttek, hogy azok így könnyebben eladhatóak.⁴⁷

A szellemi termékekre vonatkozó rendelkezések kimunkálásában rendkívül nagy szerepe volt a különféle elméleteknek, amelyek meghatározóak voltak e jogterület rendszertani besorolása, a fogalmak tudományos meghatározása, és a jogalkalmazói tevékenység szempontjából.⁴⁸

Ezen említésre méltó elméletek egyike a tulajdoni elmélet, amelynek létrejöttét jelentős mértékben elősegítette az 1789. évi Emberi és Polgári Jogok Nyilatkozata, ami létrehozta a szellemi tulajdon kategóriáját.⁴⁹

És pont az ipar, a nemzetközi kereskedelem szükségletei, a közlekedés rendkívül gyors fejlődése, a lendületes modernizáció tette lehetővé és persze szükségessé a védjegyek alkalmazását és egy új jogág, a mai értelemben vett védjegy jog kialakulását.⁵⁰ A céhes kereskedelemben, valamint iparban a XIX. század derekáig alkalmazták a céhek eltérő megjelöléseket és földrajzi árujelzőket termékeik és üzleteik megjelölésére.⁵¹

Ez a gyors fejlődés egyúttal a különböző szerszámok, háztartási, kertészeti, mezőgazdasági és egyéb ipari cikkek, termékek nagy mennyiségben történő gyártását is szükségessé tette, és ezeket a nagy tömegű árukat a különböző gyártók, cégek, szállítók a piacokon kínálták a fogyasztók számára.⁵² A XIX. században a gyáripar rendkívül gyors fejlődésével főleg a tömegfogyasztási cikkek esetében oly mértékben elterjedtek a védjegyek, hogy már az ipar és a kereskedelem nélkülözhetetlen segédeszközei lettek.⁵³ Azonban a fogyasztók segítség nélkül nem tudnak és nem is tudtak különbséget tenni a különféle gyártók között, így hamar érdekelték lettek abban, a gyártók, hogy meghatározott megjelölésekkel: védjegyekkel jelöljék meg áruikat, elősegítve ezzel azt, hogy a fogyasztók meg tudják különböztetni a gyártó árukat a konkurens gyártó termékeitől.⁵⁴ Hiszen a védjegy fontos reklámeszköz mind az ipar, mind a kereskedelem területén, alkalmas az üzleti lehetőségek kiszélesítésére illetve a profit növelésére.⁵⁵ Emiatt a piacokon népszerű árukról, vagy az ezeken feltüntetett jó hírű védjegyekről előszeretettel készítettek hamisítványokat, utánzatokat is; így a kereskedők e hamisítások megelőzése illetve a megkülönböztetés elősegítése érdekében hozták létre a védjegy jogintézményét. A nemzetközi kereskedelem kialakulásával és elterjedésével a védjegyek a város és országhatárokon túl is hatni kezdtek, már szinte mindenhol alkalmazásra kerültek.⁵⁶

III. Monopolhelyzetet teremtő védjegyek

A kereskedelmi tevékenységet űző személyeknek különös érdeke fűződött és fűződik ma is ahhoz, hogy árucikkeiket el tudják látni olyan megjelöléssel, amelynek köszönhetően az

---

⁴⁶ VIDA 1962. 15. p

⁴⁷ VIDA 1962. 16. p

⁴⁸ TATTAY 2007. 24. p

⁴⁹ TATTAY 2007. 25. p

⁵⁰ TATTAY 1995. 9. p

⁵¹ TATTAY 1995. 9. p

⁵² TATTAY 1995. 9. p

⁵³ VIDA 1962. 16. p

⁵⁴ VIDA 1995. 10. p

⁵⁵ VIDA 1962. 16. p

⁵⁶ VIDA 1962. 17. p

áru megkülönböztethető lesz más kereskedő hasonló áruitól.⁵⁷ Az áruk individualizációja érdeke a vásárlónak is, hiszen ő is könnyebben választja ki a számára megfelelő terméket, ha az arra rakott megjelölés szolgáltat valamilyen tömörített információt az árurol. A védőjegy egy meghatározott terméket köt össze egy meghatározott személlyel, és határol el egyúttal más személyek termékeitől.⁵⁸ Különbség tehető ekkor a gyári, a kereskedelmi védőjegy, a szóvédőjegy, az ábravédőjegy és a vegyes védőjegy között, amelyek használata minden olyan személynek joga, aki a kereskedelmi forgalomra szánt árut létrehoz és értékesít a piacon, vagyis kizárólagos jogosultság és nem kötelezettség (kivételes esetben, mint már láthattuk korábban írhat elő kötelező védjegyhasználatot a kereskedelmi miniszter, ahogy ez meg is történt a kaszákra, sarlókra és a cukorra vonatkozóan).⁵⁹ A kizárólagos védőjegy használat fontos előfeltétele, hogy a használó személy rendelkezzen a kereskedelmi forgalomra szánt termékekkel, másodsor a védőjegy az oltalomra alkalmas legyen, és végül fontos magának az eljárásnak a szabályszerűsége, amelynek során az oltalmat megszerzik. És e kizárólagos használati jog fennmarad addig, ameddig a védőjegy törlésre nem kerül a lajstromból, a jogosult írásbeli vagy szóbeli kérelmére, vagy hivatalból a 10 éves oltalmi idő lejártával, vagy ha utólag kiderül, hogy nem is lehetett volna lajstromoztatni az adott védőjegyet.⁶⁰

Kuncz Ödön részletesen ír a védőjegy bitorlásról illetve az alkalmazható jogkövetkezményekről: „a védőjegybitorlás valamely védőjegy kizárólagos használati jogának a megsértése.”⁶¹ Ez alapján az követi el a védőjegy bitorlást, aki saját termékeire más védőjegyet teszi, az így elkészült árut forgalomba hozza, más védőjegyet leutánozza, vagy jogosulatlanul használja. Emellett létre kell jönnie egy objektív eredménynek, vagyis a leutánzott jelvénynek utalnia kell egy bizonyos vállalatra, a kérdéses megjelölést hasonló termékeken kell feltüntetnie az elkövetőnek, jogellenes használatnak kell fennforognia és a védőjegyet a maga egészében kell, hogy érje a jogtalanság (nem csak annak bizonyos alkatrészeit).⁶²

*A védőjegy bitorlás magánjogi, büntetőjogi, valamint közigazgatási jogi jogkövetkezmények alkalmazását vonja maga után.*⁶³ Magánjogi jogkövetkezménynek minősült a kártérítés, amelyet a polgári bíróságok előtt lehetett kérni, míg vétség elkövetése esetén 6 hónapi fogház és 20.000 K pénzbüntetés is kiszabható volt az illetékes járásbíróság által büntetőjogi jogkövetkezményként. A közigazgatási jogkövetkezmények alkalmazásáról a kereskedelmi miniszter döntött.

A védőjegyek hiteles listája a védőjegy lajstrom, amely révén biztosítani lehetett a használati jog elsőbbségét, a fogyasztók tájékozódhattak ez alapján, és itt kerültek rögzítésre és megőrzésre a kizárólagos használati jogosultságok, amely nyilvántartását a kereskedelmi és ipari kamarák vezették.⁶⁴ Majd e kamarák bejegyzéseit a kereskedelmi miniszter egy központi lajstromban gyűjtötte össze, és ez alapján mindkét nyilvántartásban szerepel: a folyószám, a beérkezés pontos időpontja, a jogos tulajdonos neve, cége és azon termékek, amelyekre a védjegy vonatkozik.⁶⁵ A szubjektív védőjegyjogot a pusztán védjegyhasználat megteremti, így gyakran megesett, hogy olyan védőjegyet lajstromoztattak, amelyet már valaki korábban alkalmazott: ilyenkor a materiális (használatból szerzett) jogosultság ütközött az alak (lajstromozással szerzett) joggal.⁶⁶ A védőjegyek és az azzal kapcsolatos jogosultságok

---

⁵⁷ KUNCZ 1922. 57. p

⁵⁸ KUNCZ 1922. 57. p

⁵⁹ KUNCZ. 1922. 58. p

⁶⁰ KUNCZ 1922. 62. p

⁶¹ KUNCZ 1922. 62.p

⁶² KUNCZ 1922. 63. p

⁶³ KUNCZ 1922. 63. p

⁶⁴ KUNCZ 1922. 64. p

⁶⁵ KUNCZ 1922. 64. p

⁶⁶ KUNCZ. 1922. 60. p

szabályozására rátérve Németországban például a lajstromozással megszerzett formális jog az erősebb, amennyiben valaki már a belajstromozást megelőzően használt egy adott megjelölést, ezáltal materiális jogot szerezve. Abban a pillanatban, amikor belajstromoztatja valaki ugyanazt a megjelölést, a korábban szerzett materiális jog megszűnik.⁶⁷

Ma viszont már bárhol a világon, így Magyarországon is csak kimegyünk az utcára és védjegyek sokasága tárul szemünk elé, hiszen már minden terméken, hirdetésben, reklámban védjegyek szerepelnek.⁶⁸ Hazánkban 1976-ban kiadott magyar nyelv történeti-etimológiai szótárban (amely egy 1887-s védjegyfogalomra épül) is definiálásra került, hogy mi minősül védjegynek: „*az áru valódiságát bizonyító, törvényesen védett jel.*”⁶⁹ A védjegyek aktualitását bizonyítja az is, hogy számtalan vállalkozás, gazdálkodó cég, munkáltató alkalmaz védjegyeket, hiszen az egyes gazdálkodó szervezetek arculatának kialakításában nagy szerepe lehet a védjegyeknek.⁷⁰

IV. Összegzés

E tanulmány a szellemi termékek fokozatosan erősödő jelentőségét kívánja bemutatni, valamint a szellemi termékekkel kapcsolatos szabályok kialakulását az egyes monopóliumok és privilégiumok létrejöttének ismertetése révén.

Már az ókori rabszolgatartó társadalmakban napvilágot láttak magas színvonalú szellemi alkotások, azonban az ókori jogrendszerekben a szellemi alkotásokkal összefüggő, azokkal kapcsolatban keletkező társadalmi viszonyok jogilag nem kerültek értékelésre.⁷¹ A szellemi alkotásokat övező erkölcsi elismerés (jogi szabályozás hiányában) nem alakult át még ekkor jogi oltalommá.⁷² Még a fejlett római jog sem alkotott normatív szabályokat a szellemi alkotásokkal kapcsolatos viszonyokra, azonban a gondosan kialakított tulajdonjogi szabályai alapján esetenként mégis védelemben részesítette a szellemi alkotásokat.⁷³

Bibliográfia

1. CSÉCSY György: A magyar védjegyjog kialakulása és fejlődésének főbb állomásai. Publicationes Universitatis Miskolciensis. Sectio Juridica et Politica, IX. évf. 1994. 5-24. p
2. Fritz FUNKE: Könyvismeret. Osiris Kiadó. Budapest. 2005.
3. GRAD-GYENGE Anikó: Búcsú a szellemi alkotások jogától?–A szerzői jog és az iparjogvédelmi oltalmi formák polgári jogi védelme a magyar magánjogban, <http://ptk2013.hu/szakcikkek/GRAD-GYENGE-aniko-bucsu-a-szellemi-alkotasok-jogától-a-szerzoi-jog-es-az-iparjogvedelmi-oltalmi-formak-polgari-jogi-vedelme-a-magyar-maganjogban/1776> (2014-11-04)
4. GULYÁS Pál: A könyvkiadás Magyarországon a XVI.-XVIII. században (1527-1773). Magyar Könyvszemle. 1944. II.-IV. füzet. 131. p
5. JAKAB Éva: Szerzők, kiadók, kalózok: A szellemi alkotások védelmének kialakulása Európában. Akadémiai kiadó, Budapest, 2012.

⁶⁷ KUNCZ 1922. 60. p

⁶⁸ TATTAY 1995. 12. p

⁶⁹ A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára 3. Ö-ZS, Budapest, 1976. 110. p

⁷⁰ TATTAY 1995. 13. p

⁷¹ LONTAI Endre-FALUDI Gábor-GYERTYÁNFY Péter-VÉKÁS Gusztáv: Magyar polgári jog, szerzői és iparjogvédelem. Eötvös József Könyvkiadó, Budapest. 2011. 13. p

⁷² LONTAI-FALUDI-GYERTYÁNFY-VÉKÁS 2011. 13. p

⁷³ LONTAI-FALUDI-GYERTYÁNFY-VÉKÁS 2011. 13. p

6. KÓSA Zsigmond: A magyar védjegy-, mustra- és modell-oltalomról szóló törvények. Budapest. 1899.
7. KUNCZ Ödön: A magyar kereskedelmi- és váltójog vázlata. I. rész: A kereskedő vállalata és a kereskedelmi társaságok, Grill Károly Könyvkiadó Vállalata. Budapest. 1922.
8. LEGEZA Dénes: A plágium kérdéséhez: az utánnnyomástól az etikai eljárásig. In: Iparjogvédelmi és Szerzői jogi Szemle 10.
9. LONTAI Endre - FALUDI Gábor - GYERTYÁNFY Péter - VÉKÁS Gusztáv: Magyar polgári jog, szerzői és iparjogvédelem. Eötvös József Könyvkiadó. Budapest. 2011.
10. PAPP László: A szabadalmi jogvédelem történeti perspektívái. Gondolat Kiadó. Budapest. 2015.
11. PAPP László: Rendes bíróság-különbíróóság A szabadalmi jogszolgáltatás megszervezésének elméleti kérdései a századfordulón. In: Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle 3. 2016. 142-152. p
12. REKETTVE Gábor: Multidimenzionális árazás. Akadémiai Kiadó. Budapest. 2011.
13. TATTAY Levente: Védjegyekről vállalkozóknak. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó. Budapest. 1995.
14. TATTAY Levente: A szellemi alkotások joga. 3. kiadás, Szent István társulat az Apostoli Szentszék Könyvkiadója. Budapest. 2007.
15. VIDA Sándor: A védjegy és az ipari termékek értékesítése. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó. Budapest. 1962.